

ԱՌԻՆ. «ԲԼՈՒՐՆԵՐՈՒ ԲՈՆԱԳՐԱՒՈՒՄԸ ԿԸ ԽԱՓԱՆԷ ԲԱՆԱԿԻՆ ԶԱՆՔԵՐԸ»

Հանրապետության նախագահ ժողէֆ Աուն Պապատայի պալատին մէջ ընդունեց բրիտանական զինուորական պատուիրակութիւն մը եւ գրոյցին մէջ անընդունելի համարեց Լիբանանի հարաւային հինգ բլուրներուն իսրայէլեան բռնագրաւումը, դիտել տալով, որ այդ կը խափանէ շրջանին մէջ լիբանանեան բանակի տեղակայումին ամբողջացումը:



Իսրայէլեան շարունակական ոտնձգութիւններու ծիրին մէջ, ռազմական օդանաւեր նախանցեալ օր հարաւային Քֆար-տաժալ գիւղին մէջ ահաբեկեցին դրական փոխանցումներու Սատեք հաստատութեան նախագահ Հայսամ Պաքրին՝ Հըզ-պալլային ի նպաստ ֆինանսաւորում կատարելու ամբաստանութեամբ: Անօդաչու սարքերը հարուածեցին նաեւ Հուլան:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻՆ ԵՒ ՍՈՒՐԻՅՈՅ

«Ռոյթըրզ» լրատու գործակալութիւնը հաղորդեց, թէ Համաշխարհային դրամատուըը համաձայնած է 250 միլիոն տոլարի օգնութիւն տրամադրել Լիբանանին՝ կատարելու համար վերակառուցումի աշխատանքները՝ ներառեալ ենթակառոցներու վերականգնում եւ պատերազմի հետեւանքներու վերացում: Համաշխարհային դրամատուըը 146 միլիոն տոլար ալ յատկացուց Սուրիոյ՝ բարելաւելու ելեկտրականութեան ցանցը:

ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ԶԵՐԲԱԿԱՆԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

Հանրապետութեան նախագահ ժողէֆ Աուն հեռաձայնային հաղորդակցութիւն մը ունեցաւ իր սուրիացի պաշտօնակից Ահմատ Շարաայի հետ եւ ցաւակցեցաւ անոր՝ Դամասկոսի



Մար Էլիաս Եկեղեցւոյ դէմ կատարուած յարձակումին զոհերուն համար, ապաքինում մաղթելով վիրաւորներուն: Սուրիոյ Ներքին գործերու նախարարութեան բանքերը յայտնեց, թէ

Շարունակութիւնը տեսնել էջ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՆԵՐՔԻՆ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՎԻՃԱԿ

Անցնող քանի մը շաբաթներուն Հայաստանի մէջ սրող եւ կղերականներ ներգրաւած իշխանութիւն-ընդդիմութիւն առճակատումը երէկ հասաւ ցարդ իր ամենէն վտանգաւոր կէտին, երբ Ազգային անվտանգութեան ծառայութիւնը վաղ առաւօտեան ընդդիմադիր շրջանակներուն մէջ կատարեց լայնածաւալ խուզարկումներ ու ձերբակալութիւններ՝ երկրին մէջ ենթադրեալ յեղաշրջումի ահաբեկչական ծրագիրը խափանելու եւ յանցագործները պատժելու նպատակով: Ձերբակալուեցաւ առնուազն 14 մարդ՝ ներառեալ «Սրբազան պալքար» ընդդիմադիր շարժումի առաջնորդ Բագրատ արք. Գաստանեանն ու քանի մը այլ կղերականներ, ինչպէս նաեւ ընդդիմադիր կազմակերպութիւններու կեդրոնական եւ շրջանային պատասխանատուներ: Երեկոյեան, ձերբակալուածները փոխադրուեցան դատարան՝ կալանքի դիմումները քննարկելու համար: Քննիչները Բագրատ սրբազանի կեցութեան վայրին մէջ կատարուած խուզարկումներէն ետք դուրս եկան փաթեթներով, իսկ սրբազանը հեզեց տեղի ունեցածը եւ ըսաւ «ահաբեկչութիւն ըրած ենք»:



Քննչական կոմիտեն հաղորդագրութեամբ մը յայտարարեց, թէ յանցաւոր խումբի ղեկավարներուն եւ մասնակիցներուն բնակարաններուն խուզարկումով յայտնաբերուած են յանցագործութեան համար նախատեսուած մեծաքանակ առարկաներ: «Սրբազան պալքար» շարժումին կողմէ իշխանութեան տիրանալու նախապատրաստութիւններուն հարցով նախաձեռնուած քրեական գործի շրջանակներուն մէջ աւելի քան 9 տասնեակ խուզարկումներ ըրած են Ազգային անվտանգութեան ծառայութեան եւ ներքին գործերու նախարարութեան ոստիկանութեան աշխատակիցները: «Գործողութիւններուն ընթացքին յայտնաբերուած են յանցագործութիւններուն առնչուող առարկաներ եւ փաստաթուղթեր, ինչպէս նաեւ անհերքելի փաստեր՝ ներառեալ զէնք ու զինամթերք, գործողութիւններու ծրագրեր, ներգրաւուած անձերու ցուցակներ, անօդաչու սարքեր, մետաղեայ իրեր, զինուորական տարագա-



ներ, թմրամիջոցի նմանող զանգուածներ եւ յեղաշրջումի ծրագիր», նշուեցաւ Քննչական կոմիտէի յայտարարութեան մէջ: Ընդդիմադիրներ սակայն դիտել տուին, որ առգրաւուած զէնքերը օրինական են, իսկ փանփուշտները՝ գործածուած: Ըստ Քննչական կոմիտէին, երկուայ արշաւին ընթացքին ձերբակալուած է առնուազն 16 անձ: Ազգային անվտանգու-

ԶԲՕՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ԽՈՍՏՈՒՄՆԱԼԻՑ ԵՂԱՆԱԿ

Լիբանանի մէջ կ'ամբողջանան զբօսաշրջային եղանակն ու Լիբանան ժամանողները դիմաւորելու նախապատրաստութիւնները: Վերջին զինադադարին յաջորդած ժամերուն արագօրէն բազմացած են Պէյրութի միջազգային օդակայան ժամանելու համար վաճառուած օդանաւային տոմսերը: Լիբանանեան MEA օդանաւային ընկերութիւնը յայտարարեց, թէ քանի մը օրուան առկախումէն ետք վերստին սկսած է ուղեւորուիլ Իրաք: Իսկ Air France խմբակը յայտարարեց, որ այսօր պիտի վերսկսին Պէյրութ ուղղուող թռիչքները, իսկ երէկ վերականգնուած էր օդային կապը Եմիրութիւններու եւ Սեւտական Արաբիոյ հետ:

թեան ծառայութիւնը խուզարկեց նաեւ Արցախի Ազգային ժողովի նախագահ Աշոտ Դանիէլեանի բնակարանը:

Քննչական կոմիտեն համացանցի վրայ հրապարակեց նաեւ ենթադրեալ յեղաշրջումը կազմակերպողներուն միջեւ ընթացած զրոյցներուն ձայնագրութիւնները, ուր կը յայտնուին անկարգութիւն ստեղծելու դաւադրութեան մանրամասնութիւնները: Համացանցի վրայ տարածուեցաւ նաեւ յեղաշրջումի ենթադրեալ ծրագրին փուլերը եւ մանրամասնութիւնները պարփակող փաստաթուղթ մը, որ իշխանութիւնը համարեց դաւադրութեան յստակ ապացոյց մը:

Բագրատ սրբազանին մեղադրանք առաջադրուեցաւ ահաբեկչութիւն նախապատրաստելու, զանգուածային անկարգութիւններ հրահրելու եւ իշխանութիւնը բռնազաւթելու յօդուածներով: Անոր փաստաբանը մեկնաբանեց իրաւապահ պարմիներուն հրապարակած ձայնագրութիւնները, զանոնք համարելով շինծու: «Նոյնիսկ ոչ-մասնագէտներուն համար լսելով կը յստականայ, թէ ձայնագրութիւնները փոփոխութեան ենթարկուած են եւ այնտեղ կան ընդհատումներ», ըսաւ Յովհաննէս Խուտոյեան, պահանջելով որ դատարան ներկայացուի ամբողջական ձայնագրութիւնը:

ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԸ ԶԱԽՈՂԱԾ Է

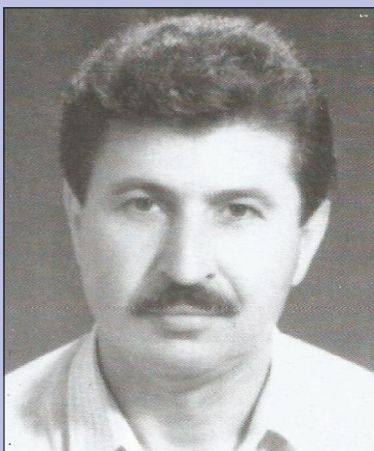
Ամեն ինչ սկսած էր քանի մը օր առաջ, երբ Civic.am կայքը կատարած էր «Ընդդիմութեան յեղաշրջումի ծրագիրը» խորագրեալ հրապարակում մը: Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան համացանցի վրայ հրապարակեց յեղաշրջումի ենթադրեալ ծրագիրը եւ յայտնեց, թէ իրաւապահները կանխած են Հայաստանի Հանրապետութիւնը ապակայունացնելու եւ իշխանութեան բռնութեամբ տիրանալու քրեական խոշոր

Շարունակութիւնը տեսնել էջ 4

ԴԵՌ ԿԸ ՇՆՉԷ ՀԱԼԷՊԸ (1)

ՏՈՔԹ. ՅԱԿՈԲ ՕԳՃԵԱՆԻ ՄՕՏ

ՆԱԶՕ ԵՐԵՒԵԱՆ



Երազային քաղաքին մէջ իննօրեայ հաճելի կեցութեան շրջանին «Արարատ»ի բարգաւաճման համար օգտաշատ հանդիպումներ ունեցայ, նախկին ծանօթերուս, հարազատներուս եւ ընկերներու հետ կապերս ամրապնդեցի, նոր դէմքերու ծանօթացայ եւ հոգեւոր, կրթական եւ մտաւորական անճաւորութեանց հետ նոր կապեր հաստատեցի:

Տոքթ. Յակոբ Օգճեանը նախկին ծանօթներէս է: Ոչ միայն կուսակցական ընկեր, այլ՝ մտերմական ամուր թելերով հիւսուած խնամի: 1989-90 թուականներուն Հալէպի մէջ ժողովականներ էինք՝ շրջանի մտահոգութիւնները կիսող: Անթիլիասի մեր բնակարանը հիւրընկալած ենք զինք ու իր կայտառ կողակիցը՝ խնամի Ալինը, որ կեանքէն անժամանակ հեռացաւ երկու տարի առաջ:

(Շարունակութիւնը տեսնել էջ 3)



ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՁԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ 110-ԱՄԵԱԿ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԲԱՆԱԽՕՍ՝ ԸՆԿ. ՏՈՔԹ. ՀԱՄԲԻԿ ՍԱՐԱՖԵԱՆ
(Ս.Դ.Հ.Կ. Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ)

ԽՕՍՔ Կ'ԱՌՆԷ՝ ԸՆԿ. ՎԱՆԻԿ ՏԱԳԷՍԵԱՆ
(Ս.Դ.Հ.Կ. Լիբանանի շրջանի Վարիչ մարմինի ատենապետ)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՈՒՐԲԱԹ, 27 ՅՈՒՆԻՍ 2025, ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 8:00-ԻՆ, SAINTS COEURS ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, ՍԻՈՒՖԻ-ԱՇՐԱՖԻԷ:

** Փոխադրակառքերը ապահովուած են Նոր Հաճնոյ Սբ. Գեորգ եկեղեցւոյ, ՀՄՍ Պէյրութի, ՀՄՍ «Մասիս» եւ ՀՄՍ Ռաուտայի ակումբներուն առջեւէն, երեկոյեան ժամը 7:00-ին:*

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ, ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՁՈՒԼՈՒՄ

Մայրենի լեզուն՝ մարդկային հիմնական իրաւունք Ինչո՞ւ եՆՈՒՆԵՍԽՕ-ն վտանգուած լեզուներու ցանկ մը ունի: Որովհետեւ մայրենի լեզուն խորապէս միահիւստած է անհատի եւ համայնքի մը ինքնութեան, մշակոյթին, եւ ժառանգութեան հետ: Մայրենի լեզուն գործածելու եւ պահպանելու կարողութիւնը կարեւոր է մշակութային բազմազանութեան եւ անհատական արժանապատուութեան պահպանման համար: Արտայայտուելու ազատութեան իրաւունքը կը ներառէ լեզուի ընտրութիւնը, որով պէտք է արտայայտուի: Այսինքն մէկու մը մայրենի լեզուն փոխանցելու, սորվեցնելու եւ գործածելու սահմանափակումը կրնայ դիտուիլ որպէս այս հիմնական իրաւունքի խախտում: Իմացած լեզուով հասկնալու եւ հաղորդակցելու կարողութիւնը էական նշանակութիւն ունի մարդկային այլ իրաւունքներու հասանելիութեան համար, ինչպէս կրթութեան իրաւունքը, արդար դատավարութիւնը, եւ հասարակական կեանքին մասնակցութիւնը:

Ահա թէ ինչու ՄԱԿ-ը, 1999-ին, Փետրուար 21-ը Մայրենի Լեզուի Միջազգային Օր յայտարարեց: Այս Օրը կը ջատագովէ լեզուական բազմազանութիւնը եւ բազմալեզուութիւնը շեշտելով որ մայրենի լեզուով կրթութիւնը կենսական է որակեալ ուսուցման եւ աւանդական գիտելիքներու սերունդէ-սերունդ փոխանցման համար:



Մշակութային ծուլումը՝ վտանգի առաջնահերթ գործոն Անցեալ յօդուածին մէջ անդրադարձանք լեզուներու մեծաքանակ անհետացումի զանազան պատճառներուն, սակայն մեծագոյն որդապատճառին պիտի անդրադառնանք հոս՝ մշակութային ծուլում:

Մշակութային ծուլումը կը նշանակէ, թէ ընկերութեան մը անդամները ողջ են եւ կ'ապրին իրենց աւանդական հողերուն վրայ, բայց իրենց լեզուն կը տկարանայ, վերջաւորութեան կ'անհետանայ եւ կը փոխարինուի ուրիշ լեզուով մը: Պատճառներն մէկը մեծ թիւով մարդոց ժամանումն է բնիկ ժողովուրդի մը հողամասին վրայ, ինչպէս պատահեցաւ գաղութատիրութեան ժամանակ: Աստրալիա եւ Իսպանիային Ամերիկա ամէնէն ցայտուն օրինակներէն են: Միեւնոյն ժամանակ, սակայն, փոքրաթիւ ժողովուրդի մը լեզուն իր ռազմական գերակայութեան եւ տնտեսական բարգաւաճման համար, տիրապետութեան խորհրդանիշը կրնայ դառնալ, ինչպէս յաճախ պատահեցաւ եւրոպացիներուն Ափրիկէ ներխուժումէն ետք:

Օրինակի համար, քենիացի հեղինակ Նկուկի ուս Թիօնկօ կը գրէ, թէ իր մայրենի լեզուն գործածող աշակերտը ծեծի կ'ենթարկուէր եւ իր վիզէն կախուած տախտակի մը վրայ գրուած կ'ըլլար. «Ես ապուշ եմ», «Ես էշ եմ»: Ան պէտք էր անգլերէն խօսէր: Այսպէսիկ Ղիինկիդ ցեղախումբէն մէկը կը գրէ. «Միջին օրս, երբ Ղիինկիդ խօսին, բերանիս մէջ օճառիմ համը կը զգամ»: Անոր բերանը օճառով կը լուային ամերիկացի ուսուցիչները իր մայրենի լեզուն խօսելուն համար: Յետեւա՞նքը: Նսեմութեան եւ ամօթի զգացում մայրենի լեզուին հանդէպ, ամէկը տուրբին եւ դժկամութիւն մայրենի լեզուն գործածելու:

Երբեմն, սակայն, աշխարհագրական մօտիկութիւնը կարեւոր չէ որ մշակոյթ մը արզէ ուրիշ մշակոյթի մը վրայ: Այսօր, 21-րդ դարուն բաւի առած արեւմտեան սպառողական մշակոյթը թափանցած է բոլոր աշխարհը, եւ տիրապետող լեզուն սորվիլը՝ սպաներէն հարաւային Ամերիկայի մէջ, սուսիիի արեւելեան Ափրիկէի մէջ, եւ անգլերէնը, իրականութեան մէջ ամենուրեք, կը դիրքացնէ մշակութային ծուլումի ընթացքը:

Երբեք ճակատագրական փուլեր Ի՞նչ է պատահածը: Լեզուաբաններ, ընկերալեզուաբաններ եւ ընկերաբաններ կը հաստատեն, որ վտանգուած լեզու մը կ'անցնի երեք փուլէ. Առաջին փուլ՝ մեծ ճնշում կը դրուի ժողովուրդին վրայ տիրապետող լեզուն խօսելու (կրնայ այդ գալ քաղաքական, տնտեսական կամ ընկերային աղբիւրներէ): Այս փուլը կ'առաջնորդէ երկրորդին՝ երկրլեզուութիւն: Այսինքն, ժողովուրդը կը սկսի ատակ դառնալ մոր լեզուին, պահելով իր հին/մայրենի լեզուին ատակութիւնը: Յետոյ, յաճախ շատ արագ, այս երկրլեզուութիւնը կը սկսի տկարանալ եւ հին/մայրենի լեզուն տեղի կու տայ նորին:

Այս փուլը կ'առաջնորդէ երրորդին՝ երիտասարդ սերունդը ատակ կը դառնայ մոր լեզուին եւ հին/մայրենի լեզուն ոչ մէկ առնչութիւն կ'ունենայ անոր մոր պէտքերուն հետ: Այս, յաճախ, զուգահեռ կ'ընթանայ ամօթի զգացումով ծնողներու եւ զաւակներու մօտ: Ծնողներ կը սկսին աւելի թիչ գործածել հին/մայրենի լեզուն իրենց զաւակներուն հետ կամ անոնց առջեւ: Նոր ծնող մանուկները միայն մոր լեզուն կը սորվին: Տունէն դուրս, փոքրիկները միայն մոր լեզուն կը գործածեն, եւ տասնամեակի մը ընթացքին ընտանիքի մը երկլեզուութիւնը կը փոխուի մէկլեզուութեան՝ մոր լեզուն կը փոխարինէ մայրենին, որ իր կարգին աւելիով կը մօտենայ անհետացումի:

Ընկերալեզուաբաններ քաջատեղեակ են, թէ անկարելի է առաջին փուլին հետ առնչուած ազդակները փոխել եւ պահպանել լեզուն, եւ թէ շատ ուշ է երրորդ փուլին հասած լեզու մը փրկել: Ուերմը, կը մնայ երկրորդ փուլը՝ երկլեզուութեան շրջանը, ուր կարելի է ազատել մայրենի լեզու մը:

Կեցուածքի եւ դիրքորոշումներու ազդեցութիւնը Այս իմաստով, կեցուածք, դիրք, վարք, բարք, ընթացք,

ԱՐՏԱ ԵՒԵԵԵԱՆ (Քուէթ)

վերաբերմունք կորիզը կը կազմեն վտանգուած լեզուներու հետազօտութիւններուն: Ի՞նչ կը նշանակէ մայրենի լեզուի հանդէպ կեցուածք, եւ ի՞նչ են դրական կամ ժխտական դիրքերու հետեւանքները:

Այսպէս, երբ խօսողներ հպարտ զգան իրենց լեզուով, ուրախանան երբ լսեն իրենց լեզուն, իրենք միշտ գործածեն իրենց լեզուն, ստեղծագործեն այդ լեզուով, հաւատան թէ մայրենի լեզուն կարեւոր է իւրայայտուկ ինքնութիւն արտայայտելու, ընտանեկան սերտ յարաբերութիւններ կերտելու, պատմական կապեր պահելու, ազգային հպարտութիւն մշակելու, եւ միշտ առիթներ ստեղծեն լեզուն գործածելու, այդ կը նշանակէ, թէ պարագամերը նպաստաւոր են լեզուն պահպանելու համար:

Սակայն, երբ մարդիկ անչնան իրենց լեզուն գործածելու, նախընտրեն մեծամասնութեան լեզուն խօսիլ, մայրենի լեզուն ծաղրանքի միւթ դարձնեն եւ յետամնացներու լեզու համարեն զայն, այդ կը նշանակէ, թէ կարելի չէ որ վտանգուած լեզուն երկար գոյատեւէ:

Ժխտական կեցուածքներու հետեւանքները Ի՞նչ են ժխտական դիրքերու հետեւանքները: Թունք անոնցմէ քանի մը հատը. աւանդական լեզուի ուսուցման բացակայութիւն, ազգային եւ եկեղեցական կեանքին մէջ մասնակցութեան տկարացում, աւանդական արժէքներէ հեռացում, ինքնութեան տազմապ, մեծ ծնողներու հետ հաղորդակցութեան խզում, պատկանելիութեան զգացումներու կորուստ, տան մէջ մայրենի լեզուին գործածութեան պակաս, լեզուի վտանգումն է լեզուի անհետացում:

Ուրեմն, անհրաժեշտ է դրական կեցուածք սնուցանել լեզուներ պահպանելու համար, չէ՞: Այո՛, բայց դժբախտաբար, յաճախ դրական կեցուածքներ բացակայ են քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական պատճառներու համար: Բացատրենք:

Քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական տուեալներ Ընդհանրապէս Ափրիկէի բոլոր կառավարութիւնները լեզուներու զանազանութիւնը կը դիտեն որպէս սպառնալիք ազգային միասնականութեան, որովհետեւ շրջանի պատմութիւնը լի է ցեղային պայքարներով: Միջեւ օրս, Էրէթիոպ, օրինակի համար, կը մերժէ իր լեզուներէն որեւէ մէկը հռչակել որպէս երկրին պաշտօնական լեզուն՝ խռովութեան առաջքը առնելու համար: Որովհետեւ մայրենի լեզուն մօտէն առնչուած է ինքնութեան հետ, փոքրամասնութիւնը կազմող լեզու մը զօրացնելու առաջարկները կասկածով կը դիտուին ոչ միայն Ափրիկէի մէջ, այլ նաեւ Աստրալիոյ եւ Նիւ Ջելանտայի մէջ:

Լատին Ամերիկայի մէջ բնիկ լեզուները չեն դիտուիր որպէս սպառնալիք ազգային միասնականութեան, սակայն հոն ալ անտարբերութիւնը կը տիրէ: Փոքրամասնութիւններու լեզուները պաշտօնապէս անտեսուած են կառավարական գրասենեակներուն, լատենտղական մամուլին, դրամատուներու, առեւտուրի եւ բարձր ուսման հաստատութիւններուն մէջ: Յետեւաբար, լեզուն կը կորսնցնէ բառամբերը, շարահիւսութեան ձեւեր, դիրք, կ'անհետանայ կեանքի լուրջ մարգերէն, ոչ մէկը կ'ուզէ գործածել զայն եւ ընկերային դիտանկիւնէն դիտուած կը սկսի անհետանալ:

Փերուի քիւէչուայ եւ այմարա լեզուները մէկ միլիոնէ աւելի խօսողներ ունին: Սակայն, այս լեզուները խօսողներուն թիւը հետզհետէ կը պակսի, երբ անոնք տնտեսական պատճառներու համար իրենց գիւղերը ձգելով կը գաղթեն դէպի ծովեզերեայ քաղաքները եւ իրենց լեզուն կը փոխեն սպաներէնի: Իսկ գիւղերը մնացողները սկսած են իրենց մայրենի լեզուն դիտել որպէս յետամնացութեան նշան եւ խոչընդոտ իրենց տնտեսական բարելաւման համար:

ԵՆՈՒՆԵՍԽՕ-ի վտանգուած լեզուներու դասակարգումը Կատահ կարդացողը արդէն համեմատեց համաշխարհային լեզուներու դիմագրաւած մարտահրաւերները աշխարհաշուրած հայկական գաղութներուն եւ անոնց մայրենիին՝ ճակատագիրին հետ: Ճիշդ է ձեր վերլուծումը: Այս իմաստով, վստահ կարդացողը նաեւ հարց կու տայ, թէ ի՞նչ է պատահածը: Ի՞նչ կը պատահի արեւմտահայերէնին մեր մայրենի լեզուին:

Նախ արժեւորենք ԵՆՈՒՆԵՍԽՕ-ի յայտարարութիւնը: ԵՆՈՒՆԵՍԽՕ-ի վտանգուած լեզուներու ցանկը կը պարունակէ հինգ դասակարգեր՝

- 1. խոցելի (Vulnerable).** Մամուկներ լեզուն կը խօսին, սակայն անոր գործածութիւնը կրնայ սահմանափակուած ըլլալ որոշ մարգերու (օրինակ՝ տան մէջ միայն):
- 2. Կատահաբար վտանգուած (Definitely Endangered).** Մամուկներ այլեւս լեզուն չեն սորվիր որպէս իրենց մայրենի լեզուն տան մէջ:
- 3. Աստիկ վտանգուած (Severely Endangered).** Լեզուն կը խօսուի միայն մեծ հայրերուն եւ մեծ մայրերուն ու աւելի մեծ սերունդներուն կողմէ. ծնողներու սերունդը կարելի է տակաւին հասկնայ զայն, բայց չի խօսիր զայն մանուկներուն հետ կամ իրար միջեւ:
- 4. Ծայրայեղ վտանգուած (Critically Endangered).** Խօսողները մեծ հայրերու եւ մեծ մայրերու սերունդէն են եւ աւելի մեծ, եւ անոնք լեզուն մասամբ եւ հազուադէպօրէն կը խօսին:
- 5. Մեռած (Extinct).** Այլեւս խօսող չկայ. մեռած կը համարուի եթէ 1950-ականներէն ի վեր ծանօթ խօսող չէ եղած:

Յետաքրքրական էր ԵՆՈՒՆԵՍԽՕ-ի լեզուներու վտանգումի հինգ դասակարգերէն արեւմտահայերէնի երկրորդ դիրք վստահաբար վտանգուած, դասաւորումի ստեղծած հակադէցութիւններուն հետեւիլ՝ նախ ընդվզում եւ ժխտում, յետոյ համաձայնութիւն, եւ վերջապէս՝ յամձնում եւ անտարբերութիւն: Ընկերալեզուաբանական դիտանկիւնէն դիտուած բոլորն ալ մտահոգիչ կեցուածքներ կը համարուին: Ինչո՞ւ:

Նախ, երկու յստակացում.

Առաջին, ԵՆՈՒՆԵՍԽՕ-ի յայտարարութիւնը կը պարունակէ 100 տարուայ ժամանակամիջոց մը (հազուադիւս են այդ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԽՈՐԱԶԳԱՑ ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆԵՑ ԵՌՈՒՆԵՆԱ Ժ. ԵԱԶԻՃԻ ՊԱՏՐԻԱՐԲԻՆ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետը, յանուն հայ եկեղեցւոյ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, իր ցաւակցութիւնը ու զօրակցութիւնը յայտնեց Անտիոքի եւ համայն Արեւելքի յոյն ուղղափառ եկեղեցւոյ պետ Ն.Ա. Եուհաննա Ժ. Եագիճի պատրիարքին, Դամասկոսի Սուրբ Եղիա եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած ահաբեկչական գործողութեան ցաւալի ու խիստը առիթով:



Իր ցաւակցական-զօրակցական նամակին մէջ, Վեհափառ Հայրապետը իր խոր ցաւն ու ընդվզումը յայտնեց այլատեսացութենէ ու կրօնամոլութենէ բխած ահաբեկչութեան երեւոյթին դէմ, միաժամանակ խստօրէն դատապարտելով զայն: Նամակի աւարտին Հայրապետը աղօթք բարձրացուց առ Աստուած, որպէսզի զոհերու հոգիները լուսանորէ, շուտափոյթ ապաքինում պարգեւէ վիրաւորներուն եւ միսիթարութիւն՝ բոլորի ընտանիքներուն ու հարազատներուն:

ՍԻՏԵԻ ՄԷՉ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՔՍԱՆՆԵՐՈՒ 110-ԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Աստրալիոյ Վարիչ մարմինին իրաւերով, Կիրակի, 15 Յունիսին, Մքրուարի Փարք գերեզմանատան Մեծ եղեմնի յուշակոթողին առջեւ տեղի ունեցաւ Հնչակեան Քսան կախաղաններու 110-րդ յիշատակի հաւաքը, ներկայութեամբ Վարիչ մարմինին եւ խումբ մը քատրային ընկերներու:



Հաւաքը սկիզբ առաւ Ա.Դ.Հ.Կ.-ի քայլերգով, որմէ ետք, յանուն հնչակեան երիտասարդութեան ելոյթ ունեցաւ ընկեր Անդօ Կիւլվարդեան: Ան յատկապէս շեշտեց, թէ «տարբեր պիտի ըլլար արեւմտահայութեան ճակատագիրը, եթէ Քսաններն ու անոնց պատկանած կուսակցութիւնը յաջողէին իր լրումին հասցնել 1913-ին Ռումանիոյ մէջ զուարուած Ա.Դ.Հ.Կ. 7-րդ համագումարին գաղտնի որոշումը, որուն հիման վրայ պէտք էր ահաբեկել հայութեան դէմ ցեղասպանութիւն նախապատրաստող դաիճները: Քսանները չկրցան կանխել մեր ժողովուրդին ցեղասպանութիւնը, սակայն անոնք կրցան յաջորդ սերունդներուն մէջ վառ պահել Հնչակեան կուսակցութեան գաղափարական հիմունքները, որոնցմով կ'առաջնորդուի Մայր կուսակցութիւնը իր պատմութեան անցնող 138 տարիներուն ընթացքին: Այդ սկզբունքները կը կայանան Հայաստանի հանդէպ անվերապահ մոլորումի, հայ ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպանութեան, ընկերային արդարութեան ու ժողովրդավարութեան մէջ»:

Ապա ընկեր Անդօ Կիւլվարդեան եզրափակեց՝ ըսելով. «Ինչպէս Քսանները հաւատարմեան հայ ժողովուրդի յանդիմանեան, այդպէս ալ մենք կը հաւատանք, որ, հակառակ մեր ժողովուրդի դիմագրաւած ներկայի բոլոր դժուարութիւններուն, Հայաստանի անպագան պիտի ըլլայ աւելի փայլուն ու աւելի բարգաւաճ, որպէսզի Քսաններուն կտակը կատարուած ըլլայ»:

Օրուան խորհուրդին մասին ներկայներուն իր սրտի ոգելորիչ խօսքը փոխանցեց Սիւսնիի Ա.Դ.Հ.Կ.-ի Վարիչ մարմինի ատենապետ ընկեր Սեպուհ Գալիքեան:

Այս սեղմ հաւաքին ներկայները յուշակոթողին առջեւ խոնարհեցին մէկական ծաղիկներ:

Յարգանքի մատուցման այս ներքին հաւաքը իր լրումին հասաւ «Ուխտի Հրաւեր»ի կատարումով:

Այս առիթով, ներկայները ծոյց գերեզմանատան մէջ այցելեցին կարգ մը ննջեցեալ ընկերներու շիրիմներ, առ ի յարգանք Աստրալիոյ շրջանին անոնց ծառայութիւններուն, գլխաւորաբար՝ ողբացեալ ընկեր Կարպիս Ապէճեանին շիրիմը:

ԴԵՌ ԿԸ ՇՆՉԷ
ՀԱԼԷՊԸ (1)

ՏՈՔԹ. ՅԱԿՈԲ
ՕԳՃԵԱՆԻ ՄՕՏ

Շարունակում էք 1-ին

Ատամնաբոյժ բարեկամիս եւ տիկնոջ հետ վերջին անգամ հանդիպած եմ 2022-ին, հայրենի երկնակամարին տակ, երկու թռռնեւրուն՝ Վանիկին եւ Վանէին մկրտութեան առիթով: Ուրախ էր ան, աշխարհով մէկ սփռուած հարազատները շրջապատած էին զինք: Սակայն երբեմն անտրամադիր պահեր ալ կը զգացնէր: Կը մեկուսանար հանգստանալու համար: Աշխարհը իր առօրեային «քորոնա»ն նոր թօթափած էր եւ մենք «ամենագտներս», տոբթորին այս անհանգիստ վիճակը «անոր» կը վերագրէինք: Սխալ կը մտածէինք արդեօք, թէ՛ ոչ, կը մնայ վարկածի ծիրին մէջ, իսկ հետագային կեանքի ժապաւենը տոբթորին կամքին հակառակ ընթացք առաւ: Կորսնցուց իր բուժքոյրն ու խնամակալ կողակիցը, վերադարձաւ Դալէպ, ծախս տրուեցի առողջական խնդիրներ ունեցաւ եւ քամուեցաւ բազկաթոռին:



Եւ ծիշդ հոն ալ գտայ զինք, երբ այցելեցի իր բնակարանը՝ Դալէպի Սուլէյմանիէի կեդրոնը: Լաւ կը ճանչնամ լռակեաց տոբթորը: Շատ պատմելիք, խօսելիք կ'ունենար, սակայն սակաւախօս էր: Փայլուն աչքերը կը խօսէին իր փոխադրէն: Եւ այդ քննական աչքերէն շատ բան պէտք էր հասկնայինք: Այդ օրն ալ նոյն տոբթորն էր: 80-ամեայ խամրած աչքերը կը խօսէին միայն, անցկալի հայեացքով:

Եւ թէ ի՞նչեր կ'ուզէր պատմել տոբթորը, յստակ էր իմ եւ ուղեկցորդներուս՝ տէր եւ տիկին, ընկեր եւ ընկերուհի ժագ եւ Մարալ Սնունուներուն համար: «Այս բոլորը ինչպէ՛ս անցան, ինչքա՛ն փութով մեկնեցան, թող առողջութիւնս վերականգնուէր, կարենայի հասնիլ Կիլիկեան ճեմարան, բարձրանալ ակունքին աստիճաններէն, հասնիլ ատամնաբուժարանս ու շարունակելի օգտակար ծառայութիւնս սիրելի գաղութիս ու հայրենիքիս»:

Չկայ հալէպահայ մը, որուն ծանօթ չէ տոբթոր Յակոբ Օգճեանը: Իսկ անծանօթ ընթերցողներուն համար տոբթորին կենսագրականը կը մէջբերեմ Կիլիկեան կրթական հաստատութեան հրատարակած «Յուշամատենան»էն օգտուելով:

«Տոբթ. Յակոբ Օգճեան ծնած է 1946-ին, Դալէպ: Որդին է տէր եւ տիկ. Յարութիւն եւ Մարի Օգճեաններու: Ան իր նախակրթական ուսումը ստացած է Ռազգայի (Սուրիա) Ազգային Նուպարեան վարժարանի մէջ, ուրկէ շրջանաւարտ եղած է 1959-1960 տարեշրջանին, բացառիկ յաջողութեամբ: Ապա յաճախած է տեղւոյն պետական երկրորդական վարժարանը, որուն ընթացքը բոլորելով ձեռք ձգած է սուրիական պաքա-լորիա՝ բարձր գնահատականով:

Այնուհետեւ ընդունուած է Դամասկոսի Բժշկական համալսարանը, որուն Ատամնաբուժական ֆաքուլթետը աւարտած է 1974-1975 տարեշրջանին, արժանանալով իր դասախօսներու գովասանքին: Աշխատած է իր անձնական բուժատան մէջ՝ իր մասնագիտութեան զօով, որպէս սիրուած ատամնաբոյժ:

Ան կանուխէն մտած է հանրային-հասարակական կեանքէն ներս եւ վարած է պատասխանատու պաշտօններ: Եղած է Ազգային մշակութային միութեան եւ Ուրֆայի Վերածնունդ միութեան վարչութեանց անդամ: Ան մաս կազմած է այս վերջնային «Գերագոյն խորհուրդ»ին:

Ան անդամակցած է Մ.Ս. Դնչակեան Կուսակցութեան, անոր սոցիալիստական գաղափարաբանութիւնը համապատասխան գտնելով իր ընկերային հաւատամքին: 1992-էն ի վեր ան ճեմնհասօրէն վարած է Կիլիկեան ճեմարանի հոգաբարձութեան ատենապետի պաշտօնը, զարկ տալով դպրոցի բարգաւաճման: Ան անդամ է Կիլիկեան մշակութային միութեան վարչութեան եւ վարած անոր փոխատենապետի պաշտօնը:

Տոբթորը քաջածանօթ է արաբերէն լեզուին եւ տիրացած է թարգմանչական արուեստին: Ան արաբերէնի թարգմանած է Լիբանանի հռչակաւոր իրաւագէտ Մուսա Բրէնի մէկ պատմական երկասիրութիւնը, որ կը կրէ «ՀԱՅԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԴԵՍ ԳՈՐԾՈՒՄԸ ՈՐԵՐ» խորագիրը, հրատարակուած Կիլիկեան մշակութային միութեան կողմէ, դպրոցին 75-ամեակին առիթով:

1975-ին, ան լոյս ընծայած է նաեւ «Մանուկներու ատամնային առողջապահութեան մասին գիտելիքներ» վերտառութեամբ գրքոյկ մը, որ ներկայացուցած է որպէս աւարտական թեզ, արժանանալով (DDS) կոչումին:

Ան վերջուցած է զանազան պաշտօններ «Ատամնաբուժական Սենտիքայի» զանազան յանձնախումբերու մէջ:

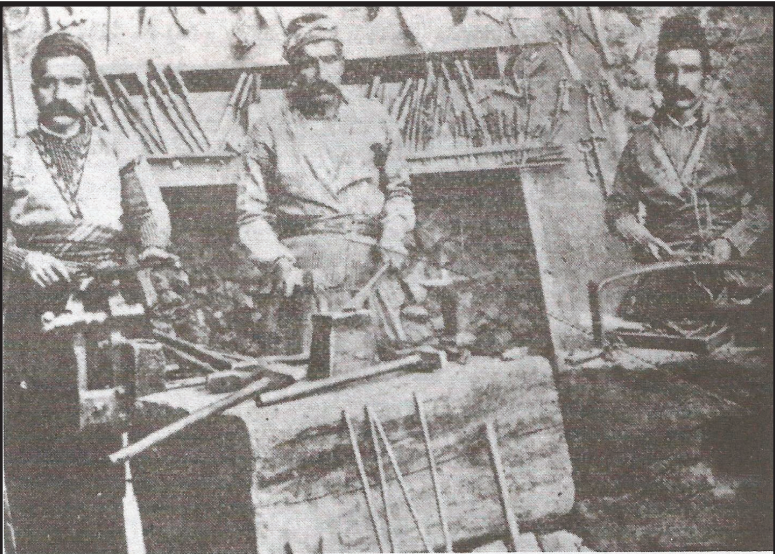
Տոբթ. Օգճեան ամուսնացած է Ալին Ռաշիանեանի հետ եւ բախտաւորուած են երեք զաւակով, երկու մանչ՝ Յարութ եւ Պայքար, ու աղջիկ մը՝ Մարիա: Մեծ հայր է վեց թոռներու՝ Վանիկ, Վանէ (Յարութ եւ Ջանի Օգճեաններու զաւակները՝ Սիտին-Աւստրալիա), Ալպեր, Բերլա (Մետիկ եւ Մարիա Պետերեաններու զաւակները՝ Թորոնթօ-Գանատա), Կալին եւ Սելին (Պայքար եւ Փաթիլ Օգճեաններու զաւակները՝ Ապու Տապի-Արաբական Միացեալ Եմիրութիւնները)»:

Տոբթոր Օգճեանին Դալէպի մէջ ապրող հարազատներու եւ ընկերներու ժառքին, շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ի մասնաւորի ընկեր ժագ Սնունուին եւ ընկերուհի Մարալ Քիւլիեան-Սնունուին, վաստակաշատ ատամնաբոյժ խնամիիս առաւելագոյն հոգատարութիւն ընծայելուն համար:

Քաջառողջութիւն կը մաղթեմ անկուն հայրենասէր գաղափարական, կրթամուտ եւ հասարակական երբեմնի գործիչին:

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (2)

Զ Է Յ Թ Ո Ւ Ն



Վարդավառ Խօնա, Գալուստ եւ Արթին Զօլագեան, Զէյթունի իրենց արհեստանոց-գինագործարանին մէջ՝ 1913



Կարապետ, Մլեհ, Նշան, Հրաչեայ, Աղասի, Ապահ

ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍ
ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԽՕՍՔԷՆ
1895-96 ԹՈՒԱԿԱՆԻ
ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ
ՆԱԽՕՐԷԻՆ



Զէյթունի բարբառով.-

«Ժողովուրդ մեր գեղացքը չիւր հումսօ շոտ ծեծվածին թուրքին հիտը. չիք բանըհամոր գիտք. ապիմ ծիգ պաշխօ բանը համոր չէ. իլլէ միլլաթը. ուրինքէ. վէ հէյուն հուղըն ազատութընը համոր. ըմմար մեր տուշմօնը օլօմօն չի կանցնքը կըաշմացըանի: Եօսիւր համոր պէտքէ ուր միւրիկէն ծիծվանք թուրքին հիտը իրինց ուճախնըն անցընինք, մինէվիւր թէ պիտի գիտանք խուր էս տօկիւշը առջէ տօկիւշմուն կիմի չէ էս շօտ միմօժ. հէն իտմիտնէն. չիւքիւ պիւթին հէյուն ազատութընը համոր պիտի ծիծվըք. էս տէպէն ամէն մորդ մէռնըը ջարդըվըը ճակտըը թուղ առնու մէռնըքնը հէյու համոր է. էկեր էս տէպէն իւժօվ իլլինքըն պիւթին օզըը ազատված կունը. էկեր Ասպօժ չէնէ ջարդվըքնը նախատու, մէրտիւրիւս կունըք. ըմմը պիւթին օզըը մուրն իվիւրէն կունա. դօք է ինտէս տօկիւշիւ մէջ չոց գըտնըվը պէտքէ գիտք, ուր օզըը չըկկաշմավա, ու ազատութընը գըառնօ. չոց ուր անըթա ապօնը օվը գատնիլօ համոր կու բլլըվա ու կու բլլըվա իրեուր գօտնօնը իւժօվը վիւրէն կու շուքէ գիմտէն կիմի պէտքէ չուքք տուշմունան վիւրէն. էս ըառանտ գիտացք թուր չըսպանօժ մէռնէօըը նէ մէրտիւրիւս կունա նէտէ ար-քավութեան կանը իրօք, նէ օզը կու հէսէպվա, ծըածկավիցքէ հօտ մը իվիլ ըսպաննէ. չոց ուր ամէն մորդ էս ասօժիս կիմի ծիծվանը միքը միւժէրրէք պօզմուշ կէնինք տուշմօնը: Էտաիւր համոր հիւզ մէնք»:

Թարգմանութիւնը.-

«Ժողովուրդ, մեր գեղացիք միշտէն հիմա շատ պատե-րազմ մղեր են թուրքին դէմ. ինչ բանի համար, գիտէ՞ք... Ես ըսեմ ձեզի՝ ուրիշ բանի համար չէ, այլ ազգի, օրէնքի, հայու հողի ազատութեան համար, բայց մեր թշնամին լման մը չկրցանք ջնջել, ատոր համար պէտք է որ այս պատերազմը անցեալ պատերազմներու չնմանցնենք. ասիկա շատ մեծ է եւ վերջինն է, վասնզի բոլոր ազգին ազատութեանը համար պէտք է պատերազմինք. այս անգամ ամէն մարդ մեռնիլը, ջարդուրուլը ըլլալը աչքին թող առնէ, ասկէ ետքը մեռնինք հայու համար, ապրինք հայու համար: Եթէ այս անգամ յաղթանակը մերը ըլլայ՝ բոլոր ազգը ազատած պիտի ըլլայ, եթէ Աստուած մի արասցէ յաղթունքը (ջարդունքը) մարտի-րես կ'ըլլանք, բայց եւ այնպէս ազգը թշուառ կը մնայ»:

ԵՐԳ ԶԷՅԹՈՒՆՑԻՈՑ

Զէյթունցի ենք, ժայռի պէս ծագ ենք
Կը թռչնտինք սարէ սար,
Ու որս գտնենք կը բզըկտենք
Եւ յօշոտենք չարաչար:

Զէյթունցիին կերակուրն է
Արեւնապուր ոսկրէ թան
Զոր ոսոխէ սեւ արեւն է
Կը պատրաստենք միաբան:

Մենք վախ չունինք ո՛չ գնդակէ
Եւ ո՛չ սուրէ երկաայրի,
Խաղ մ'է մեզի Աստուած գիտէ,
Թափել արիւն գազանի:

Ապառաժի քաջ գաւակաց
Վախ կամ երկիւղ ամօք է
Զէյթունցիին պսակն փառաց
Լեռի, դաշտի կշիւն է:

Զէյթունցի ենք մարդ ենք կռուի
Միշտ ջարդելու ենք յօժար
Այս է կտակ մեր պապերի
Զարնել մէկի դէմ հազար:

Ուրեմն հաստափոր դուք հարուստներ
Գրող, սնտուկ բաց արեք,
Ծրարներով շատ ոսկիներ
Մեզի պաշար դրկեցէք:

Եւ դուք եղբարք, օ՛հ անդր յառա՛ջ,
Զենք ու զրահ կապեցէք,
Բա՛ւ է այլեւս լաց ու հառաչ,
Ազատութի՛ւն գոչեցէք:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱԳՐԵԱՆ

ԱՌԱՇՆԵՐ,
ԱՍԱՅՈՒՄԾՔՆԵՐ

* Մօյդ մայրօյ սատանօյ, մօյդ մայրօ քահանօյ:
(Մարդ մարդու սատանայ, մարդ մարդու քահանայ):

* Խօռու կօյօքը շօհ չունայ:
(Չեռաւոր կրակը օգուտ չունի):

* Ըայկաթ դօռը փեատէ դօռօնը մէօթէ կու նայ:
(Երկաթ դուռը, փայտէ դրան կարօտ կ'ըլլայ):

* Կիյ գէլօն դօսմօթը Ասպօժ կու տոյ:
(Կոյր գայլին հացը Աստուած կու տայ):

* Էօժը Էօժ է նը, հիւղը դրատօվ կ'իւտէ:
(Օժը որ օժ է, հողը խնայողութեամբ կ'իւտէ):

* Ծօկ հըալլիւյը գետին չէ մօնօյ:
(Ծակ ուլունքը գետին չի մնայ):

* Յէյուն իտէ խիւքն ինը նէր:
(Յայուն վերջին խելքն իմա ըլլար):

Սոցիալ Դեմոկրատ Հեղափոխական Կոնսուլտանտներ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆ



ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ 110-ԱՄՆԱԿ

ԳԼԽԱՌՈՐ ԲԱՆԱԽՕՍ՝
ԸՆԿԵՐ ՏՈՔԹ. ՀԱՄԱԲԿ ՍԱՐԱՖԵՆՆ
Ս.Դ.Հ.Կ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵՆԱՊԵՏ

ԽՕՍԲ Կ'ԱՌՆԷ
ԸՆԿԵՐ ՎԱՆԻԿ ՏԱԳԷՍԵՆՆ
Ս.Դ.Հ.Կ. ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆԻ ԱՏԵՆԱՊԵՏ

ԳԵՂԱՐՈՒԽՏԱԿԱՆ ՑԱՑՏԱԳԻՐՈՎ ԵՒՈՑԹ Կ'ՈՒՆԵՆՆ
ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԻՉ՝ ՍՄԲԱՏ ԽԱՆԱԹԵԱՆ
ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՑ ՄԻՐՈՒԲՇ ԵՐԳԻՉ՝ ՅՈՎԻԿ ԹԱՖՐԱՆԵԱՆ

**ՈՒՐԲԱԹ, 27 ՅՈՒՆԻՍ 2024-ԻՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՐԶ
8:00-ԻՆ, SAINTS COEURS ՎԱՐՇԱՐԱՆԻ ՄՐԱՀԻՆ ՄԷՉ,
ՄԻՈՒՖԻ-ԱԳՐԱՖԻԷ:**

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ, ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ...

Շարունակում էջ 2-էն

Լեզուները, որոնք իրենց բոլոր խոսողները կորսնցուցած են անակնկալօրէն կամ մէկ պատահարով): Այսինքն, սոյն յայտարարութեանն ետք, արեւմտահայերէնը դատուած որպէս վստահաբար վտանգուած, տակաւին մօտաւորապէս 100 տարուայ կեանք ունի:

Երկրորդ, ԵՈՒՆԵՍԲՕ-ի յայտարարութիւնը նախագով-շացում մըն է, որ հիմնուած է երեք տուեալներու վրայ.

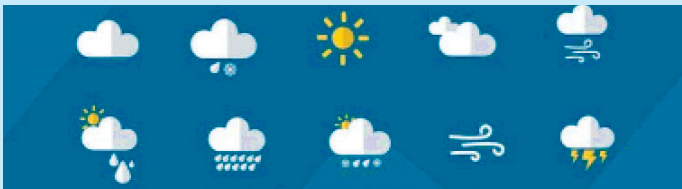
- խօսողներու տարիք,
- խօսողներու թիւ,
- սերնդական փոխանցում:

Եթէ լուրջի առնուի նախագովշացումը եւ լեզուապահպանումի լուրջ, արհեստավարժ եւ հաւաքական քայլեր ի գործ դրուին, ինչպէս քաթալան, պասք, հաուայերէն, եւ մաուրի լեզուները, որոնք գրեթէ անհետացած էին բայց այսօր կ'ապրին, կարելի է ԵՈՒՆԵՍԲՕ-ի յայտարարութիւնը որպէս նախագովշացում նկատել եւ աշխատիլ որպէսզի արեւմտահայերէնը միւս 2922 լեզուներու ուղին չբռնէ մինչեւ այս դարուն վերջը:

Լեզուներու եւ կենսոլորտային այլազանութիւն
Ներկայիս չափահասներ գիտեն եւ փոքրեր կը սորվին, թէ որչափ անհրաժեշտ է պահպանել եւ խնամել բնութիւնը, աշխարհի անտառները, կենդանիներու տեսակները եւ կենսոլորտային այլազանութիւնը: Նմանապէս, ժամանակն է որ գիտակցինք, թէ որչափ անհրաժեշտ է ոչ միայն պահպանել եւ խնամել աշխարհի լեզուները, այլ նաեւ՝ արեւմտահայերէնը՝ մեր մայրենի լեզուն:

Ինչպէ՞ս:
Պատասխանը՝ յաջորդիւ:

ԵՂԱՆԱԿԸ ԱՅՍՕՐ



Պէյրութ (արեւոտ)
Ցերեկը 28/24 գիշերը՝ 64% տամուկ

Երեւան (արեւոտ)
Ցերեկը 32/18 գիշերը՝ 21% տամուկ

Չալէպ (արեւոտ)
Ցերեկը 39/23 գիշերը՝ 20% տամուկ

Դամասկոս (արեւոտ)
Ցերեկը 37/19՝ գիշերը՝ 18% տամուկ

Տուսայ (արեւոտ)
Ցերեկը 38/32 գիշերը՝ 50% տամուկ

Լոս Անճելոս (արեւոտ)
Ցերեկը 27/17՝ գիշերը՝ 55% տամուկ

Սիւննի – վաղը (ընդհ. ամպոտ)
Ցերեկը 16/8՝ գիշերը՝ 63% տամուկ

Մոնթրիլ – վաղը (արեւոտ)
Ցերեկը 12/4՝ գիշերը՝ 69% տամուկ

ARARAD DAILY NEWSPAPER

Tel.-Fax: 01-565599 | P.O.Box: 175275 Mar Mikhael
Beirut | Lebanon | www.araraddaily.com
email: araradoratert@gmail.com

ارارات جريدة سياسية يومية أرمينية
تصدر بـ شركة ماسيسر للمباعة والنشر (ش.م.م.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՆԵՐՔԻՆ ՎՏԱՆԳԱՌՈՐ ՎԻՃԱԿ

Շարունակում էջ 1-էն

Ժրագիր մը՝ մշակուած կղերականներու եւ սակաւապետներու (օլիկարխներու) կողմէ: Փաշինեանի բանքեր Նագելի Պաղ-տասարեան տարածեց ծայնագրութիւնները եւ յայտնեց. «Այս պատմութիւնը միայն իշխանութեան դէմ ուղղուած արշաւի, իշխանափոխութեան մասին չէ: Այս պետականաքանդ խմբակը պարզապէս չ'ընդդիմանար իշխանութիւններուն, այլ անոնք կ'ատեն Չայաստանի ժողովուրդը, մեր ազգային արժէքներն ու սրբութիւնները: Չոգեւորականի քօղին տակ թաքնուած մարդատեաց իրէշը կը բացայայտ իր իրական դէմքը», մշեց Պաղտասարեան: Իսկ Ազգային ժողովի փոխնախագահ Ռուբէն Ռուբինեան համգասութիւն յայտնեց, որ «սրբապիղծներուն յեղաշրջումը կանխուած է»: Անոր համաձայն, ձերբակալուած սրբազանը այլեւս կապ պիտի ունենայ բացառապէս հայկա-կան ուժային կեդրոններուն հետ, իսկ արտերկրեայ ուժային կեդրոնները զայն պիտի չփրկեն: Առողջապահութեան նախա-րար Անահիտ Ասանեան իր կարգին բուռն յարձակում գործեց ընդդիմութեան վրայ եւ հարց տուաւ, թէ անոնք ինչու կ'ատեն Չայաստան երկիրը, ժողովուրդն ու պետութիւնը, ընդդիմա-դիրները որակելով «ահաբեկիչ, պիղծ, ախտածին, քստմնելի դաւաճաններ»: Ան վերահաստատեց, թէ Չայաստանի իշխա-նութիւնը կը պատկանի ժողովուրդին, իսկ ազատութիւնը, անկախութիւնն ու պետականութիւնը անշրջելի իրողութիւններ են:

ԸՆԴԴԻՍՈՒԹԵԱՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
Որպէս բողոք, «Սրբազան պաքար» շարժումին հետեւորդ-ները հաւաքուեցան Քննչական կոմիտէին առջեւ, ուր դատա-պարտեցին սրբազանին ձերբակալութիւնը եւ հրապարկուած ծայնագրութիւնները համարեցին շինծու եւ ծիծաղելի: Պաշտ-պան փաստաբան Սերկէյ Յարութիւնեան տեղի ունեցածը որակեց քաղաքական հետապնդում, աւելցնելով թէ սրբազա-նին տան խուզարկումով գէնք ու գինամթերք չէ յայտնա-բերուած: Ազգային ժողովի ընդդիմադիր «Չայաստան» խմբակցութիւնը իշխանութիւնը ամբաստանեց օրէնքի եւ բարոյականութեան սահմանը հատելու մէջ: «Թշնամաբար հարուածներ հասցուցին պետականութեան բոլոր հենասիւնե-րուն՝ Անկախութեան հռչակագրին, Սահմանադրութեան, բանակին, եկեղեցիին եւ Սփիւռքին, յանձնեցին Արցախը եւ կը փորձեն լռեցնել ազգային դիմադրութեան օճախները», մշեց խմբակցութիւնը եւ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը ամբաս-տանեց հայ ժողովուրդին նկատմամբ ահաբեկչութիւն իրա-կանացնելու, բռնատիրութեան կանոններով ապօրինի ձերբակալութիւններու մէջ: Ընդդիմութիւնը ժողովուրդին կոչ ուղղեց «միաւորուելու եւ կանխելու պետականութեան գլխա-ւոր սպառնալիքի՝ Չայաստանի գործող իշխանութեան հետա-գայ գործողութիւնները»: Ընդդիմութիւնը խոստացաւ շուտով հասնիլ իշխանափոխութեան եւ վերականգնել երկրին ու հայութեան արժանապատուութիւնը: «Սրբազան Պաքար» շարժումը իր կարգին մշեց, թէ այս արշաւը շղթայազերծելու համար իշխանութիւնը գործածած է ամցեալ տարի մշակուած, սակայն կեանքի չկոչուած գործողութիւններու շինծու ծրա-գիրը:

ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ՉԵՐԲԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՅՈՅ ՅԱՐՉԱԿՈՒՄԻՆ ՇԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

Շարունակում էջ 1-էն

ապահովական խուզարկումներու ընթացքին Դամասկոսի գիւ-ղական շրջաններուն մէջ յայտնաբերուած եւ ձերբակալուած են եկեղեցւոյ դէմ գործուած արհիւնալի յարձակումին պատաս-խանատուները, որոնք անդամներ են ՏԱՅԷԸ ահաբեկչական կազմակերպութեան եւ պայթումը կատարած են որպէս Սուրիոյ անվտանգութիւնն ու կայունութիւնը ցնցելու միջոց:

ԵՐԿՈՒ ԿՈՐՄԵՐՆ ԱԼ ՅԱՂԹԱԿԱՆ
Իսրայէլի եւ Իրանի միջեւ 10 օր տեւած օդային-հրթիռային աննախադէպ պատերազմը առայժմ ժամանակաւորապէս աւարտած է եւ տարածաշրջանը զբօսաշրջային եղանակի սեմին կը փորձէ վերագտնել ինքզինքը, միշտ չբացառելով պատերազմի վերաբռնկումին հաւանականութիւնը՝ մօտիկ կամ հեռաւոր ապագային: Միացեալ Նահանգներու նախագահ Տոնըլտ Թրամփի յայտարարած միակողմանի զինադադարը սկիզբը ապրեցաւ որոշ ցնցումներ, սակայն ամերիկեան յաւելեալ միջամտութիւններու եւ սպառնալիքներու լոյսին տակ ամրապնդուեցաւ եւ վերջ տուաւ իսրայէլեան օդային գրոհներուն ու իրանեան հեռահար հրթիռարձակումներուն: Թրամփ յայտնեց, թէ իրանցիներուն հետ շփումները պիտի վերսկսին յառաջիկայ շաբաթ, չբացառելով համաձայնութեան յանգելու հնարաւորութիւնը: Իսկ արտաքին գործերու նախա-րար Մարք Ռուալիօ շեշտեց, որ Թեհրանի մէջ իշխանա-փոխութիւնը պիտի ըլլայ հնարաւոր ընտրանք, եթէ իշխանութիւնները չփոխեն իրենց քաղաքականութիւնը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԳԻՆԸ
Իրանի Առողջապահութեան նախարարութիւնը յայտարա-րեց, թէ իսրայէլեան տասնօրեայ գործողութիւններուն հետե-ւանքով մահացած է 627 մարդ, իսկ վիրաւորներուն թիւը մօտեցած է հինգ հազարի: Իշխանութիւնները յայտարարեցին, թէ պատերազմի լոյսին տակ Իրանի մէջ ձերբակալուած է Իսրայէլի ի նպաստ լրտեսելով մեղադրուած աւելի քան 700 մարդ, միայն մայրաքաղաքին մէջ առգրաւելով աւելի քան 10 հազար անօդաչու սարք: Իսկ Իսրայէլի փոխհատուցումներու հիմնադրամը յայտարարեց, որ պատերազմի սկիզբէն ի վեր ստացած է փոխհատուցումի 41.651 դիմում, որոնցմէ շուրջ 33 հազարը առջնուած է կառոյցներու միւլթակաւ վնասներուն հետ:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԱՅՍՕՐ

26 Յունիս 2025: Տարուան 177-րդ օրն է:
2025-ի աւարտին կը մնայ 188 օր:

Դէպքեր-տօներ
1925 – Չարլի Չափլինի «Ոսկիի Տենդ» կինոնկարը առաջին անգամ ցուցադրուեցաւ, վերածուելով համաշ-խարհային մեծագոյն համր ֆիլմերէն մէկուն:

1945 – Ստորագրուեցաւ Միացեալ ազգերու կազմա-կերպութեան Կանոնադրութիւնը, գծելով յետպատերազմ-եան աշխարհի մոր միջազգային կարգի հիմքերը: ՄԱԿ-ը դարձաւ համաշխարհային խաղաղութեան ու համագոր-ծակցութեան հաւասարակշիռ հարթակը:

1960 – Յիւսիսային Ափրիկէի վերանկախացման հոլո-վոյթին մէջ նշանակալի քայլով **Մատակաքարը իր անկախութիւնը հռչակեց Ֆրանսայէն:**

1974 – Երեւանի մէջ բացուեցաւ Ալեքսանտր Թամա-նեանի արձանը, իբրեւ երախտագիտութեան խորհրդանիշ հայ ճարտարապետական միտքի մեծագոյն վարպետին:

1977 – Աւարտելով իր անգուգական երաժշտական ուղին, **Էլվիս Փրեսլի վերջին անգամ ելոյթ ունեցաւ կենդանի հանդիսատեսի առջեւ:**

1979 – Մոհամմատ Ալի հրապարակաւ յայտարարեց իր հրաժարականը բռնցքամարտի աշխարհէն, վերջ դնե-լով աւելի քան երկու տասնամեակ տեւած փառապանծ ասպարէզին:

1995 – Եթովպիոյ մայրաքաղաք Ատիս Ապեպայի մէջ տեղի ունեցաւ մահափորձ Եգիպտոսի նախագահ Դոսնի Մուպարաքին դէմ, որմէ ան իրաշքով փրկուեցաւ:

Ծնունդներ
1861 – Գրիգոր Խաչիկի Զոհրապ – Զմուտ փաստաբան, վառ վիպագիր եւ քաղաքական անձնաւորութիւն: 1915-ին բարբարոսաբար սպանուեցաւ՝ Ցեղաս-պանութեան զոհ:

1889 – Աղասի Շահինեան – Յեղա-փոխական շարժումներու մասնակից՝ Զարաւային եւ Յիւսիսային Կովկասի մէջ:

1902 – Արտեմի Ալվազեան – Հայ ազգային եսթրատային երաժշտութեան հիմնադիրներէն: Թաւջութակահար, խմբավար եւ բեղուն երգահան: Նաեւ հմուտ ուսուցիչ, որ կրթած է սերունդ-ներ:

1924 – Էլիաս Սարգիս – Լիբանանի նախագահ (1976-1982), որ իշխանութեան հասաւ երկրին մէջ քաղաքա-ցիական պատերազմի ծանր պայմաններուն տակ: Փորձեց միջդաւանական յարաբերութիւններու մէջ կայու-նութիւն հաստատել եւ երկխօսութեան մթնոլորտ ստեղ-ծել:

1933 – Արտօ Չաքմաքչեան – Հայ քանդակագործ եւ գեղանկարիչ ծնունդով Գահիրէէն:

1963 – Սեդա Գարանեան-Մելքոնեան – Սփիւռքահայ գրա-կանագէտ, ազգային գործիչ: Մոնթ Մելքոնեանի այրին շարու-նակելով իր ամուսնոյն գաղափա-րական ուղին: Գրիչով ու խօսքով պայքարած է հայ ինքնութեան, պատմութեան եւ արդարութեան համար:

1968 – Փաուլօ Մալտինի – Իտալացի նշանաւոր ֆութպոլի պաշտպան, «Մի-լան»-ի խմբապետ եւ առապետ: Եղած է իտալական ֆութպոլի բարձրակարգ կեր-պարը՝ «il Capitano» կոչումով ծանցչուած:

1974 – Նիքոլ Սապա – Լիբանանցի փոփ երգչուհի եւ դերասանուհի՝ ծագու-մով կէս հայ: Սկսած է իր գործունէութիւնը «4 Cats» խումբին մէջ, ապա շարունակած է մեներգ-չուհիի յաջող ընթացքը: Նկարահանուած է եգիպտական ֆիլմերու մէջ:

1975 – Ալլա Լեւոնեան – Սիրոյ, կարօտի ու հայրենասիրութեան երգ-չուհի:

1980 – Աննա Խաչատրեան – Երգչուհի՝ արուեստին մէջ պարզութիւն ու մեղմութիւն բերող ծայրով:

1981 – Սերեմա Ուլիլըմզ – Ամերիկացի նշանաւոր թեմիստուհի՝ աշխարհի առա-ջին ռաքթթ բազմաթիւ անգամներ: Նուաճած է «Մեծ Սաղաւարտ» մրցա-շարքերու մենախաղի, զուգախաղի եւ խառն զուգախաղի 33 տիտղոս: Իր թրջը Վենուս Ուլիլըմզի հետ կազմած է անպար-տելի զոյգ:

1987 – Արթուր Եղիկարեան – Ֆութպոլիստ, գործող կիսապաշտպան, որ յաճախ եղած է Չայաստանի ազգա-յին ընտրանքի մասնակից:

1993 – Արիանա Կրանտէ – Ամերիկացի երգչուհի եւ դերասանուհի, որ փոփ մշակոյթի մէջ դարձաւ համաշ-խարհային երեւոյթ:

Մահեր
1985 – Սահակ Բազեան – Հայ գրականագէտ, բանասիրական գիտութիւններու դոկտոր:

1993 – Կարօ Բաիքեճեան – Հայկապահայ ազատա-մարտիկ, «Սպարտակ արջ» եւ «Մաղափուզի Կարօ» ծած-կանունով: Հիմնադիրն ու հրամանատարն էր «Խաչակիրներ» կամաւորական ջոկատին, որ հերոսա-բար մասնակցեցաւ Արցախեան առաջին պատերազմին: Սպաննուեցաւ Պուշկինեալ բարձունքի վրայ:

1998 – Սերօ Խանգաւեան – Արժա-կագիր եւ Բ. պատերազմի մասնակից մինչեւ քաբիթանի աստիճան: Իր տուն-թանգարանը կը յիշեցնէ ընթերցողին անց-եալի պայքարը եւ գրական վաստակը:

2020 – Գեորգ Տոտոգեան – Հայ դերասան, կատարելագու եւ «շօմէն»:

